

Centraal Bureau voor de Statistiek

Divisie MSP
Sector Nationale Rekeningen

BIJSTELLINGEN RAMINGEN VOLUMEMUTATIES NATIONALE REKENINGEN 2001

Gert-Jan van Steeg

Februari 2005

1. Introductie

Het onderwerp bijstellingen van de ramingen van de economische groei heeft de laatste jaren veel aandacht getrokken. Zowel het CBS als de statistische bureaus van andere landen zijn geconfronteerd met kritische vragen over de hoogte en de richting ervan. In de jaren negentig is de Nederlandse BBP-groei bijna ieder jaar naar boven bijgesteld, wat voor enkele gebruikers aanleiding was te veronderstellen dat er een bias bestaat in de ramingen. Verder is voor de buitenwereld niet altijd even duidelijk waarom cijfers worden bijgesteld en waar de herzieningen vandaan komen.

In dit rapport wordt een overzicht gegeven van de bijstellingen van de nationale rekeningen over het verslagjaar 2001. Dit gebeurt door voorlopige ramingen te vergelijken met definitieve(re) ramingen. Bijstellingen als gevolg van de grotere systeemrevisies (eens in 5-10 jaar) worden hier buiten beschouwing gelaten. De bijstellingen van de ramingen van de volumegroei van het Bruto Binnenlands Product (BBP), de finale bestedingen en de bedrijfstakken staan centraal. Bij elk van de onderdelen wordt een korte toelichting op de cijfers gegeven.

Het onderzoek naar de bijstellingen heeft drie doelstellingen. De eerste is de interne monitoring. Nationale rekenaars dienen op de hoogte te zijn van de bijstellingen en de achtergronden ervan. De tweede doelstelling is het waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de ramingen. Bij grote bijstellingen van een onderdeel van de nationale rekeningen is nader onderzoek naar de oorzaken noodzakelijk. Ten derde is er het vergroten van de (externe) transparantie. Beoogd wordt de oorzaken van de bijstellingen te verduidelijken en tevens te laten zien dat bijstellingen soms niet te vermijden zijn. Eerder waren er rapportages over de verslagjaren 1999 en 2000 door Henk Nijmeijer en Remko Hijman.

2. Achtergrond

2.1 Aanleiding en voortraject

Onder meer naar aanleiding van opmerkingen van belangrijke gebruikers waaronder het CPB (het CBS zou de economische groei structureel onderschatten) is begin 2002 een analyse gemaakt van de bijstellingen van de economische groei in de jaren negentig. Hieruit kwam naar voren dat in de periode 1990-1998 de definitieve kwartaalramingen voor de volumegroei van het BBP gemiddeld 0,57 procentpunt hoger lagen dan de flash-ramingen. Deze resultaten zijn vervolgens aan de Commissie van Advies Nationale Rekeningen gepresenteerd waarna is besloten de bijstellingen jaarlijks te monitoren. Dit heeft geresulteerd in een proefrapportage over de bijstellingen voor 1999 en een rapportage voor 2000. Een van de conclusies was dat de bijstellingen voor de commerciële diensten aan de productiekant en de consumptie en de voorraadmutaties aan de bestedingenkant verminderd zouden moeten worden.

Het belang dat wordt gehecht aan onderzoek naar (en vermindering van) de bijstellingen blijkt tevens uit een recente studie van het CPB naar de trefzekerheid van hun prognoses in de laatste decennia¹. Daarin wordt vastgesteld dat in de Macro-economische Verkenningen (MEV) de BBP-groei voor het lopend jaar (het jaar waarin de MEV uitkomt, in september) met gemiddeld 0,3 procentpunt wordt onderschat. De prognoses worden hierbij vergeleken met de definitieve jaarramingen van het CBS. In het rapport zijn onder andere de volgende vragen aan de orde:

- Is het CPB beter in staat voorlopige CBS-cijfers te voorspellen dan definitieve CBS-cijfers?
- Hangt de gemiddelde onderschatting van de CPB-ramingen samen met de gemiddelde bijstelling naar boven van de CBS-cijfers?

¹ Zie Kranendonk en Verbruggen (2005): CPB Document no. 77, Trefzekerheid van CPB-prognoses voor de jaren 1971-2003

Beide vragen komen niet op hetzelfde neer: bij de eerste vraag wordt een directe vergelijking gemaakt tussen voorlopige cijfers van het CBS en ramingen van het CPB. Bij de tweede vraag wordt een vergelijking gemaakt tussen definitieve cijfers van het CBS en ramingen van het CPB (die nog gebaseerd waren op voorlopige CBS-cijfers). De vraag blijft hoe de CPB-ramingen uitgevallen zouden zijn als ze waren gebaseerd op definitieve CBS-cijfers van eerdere jaren; een bevestigend antwoord op de eerste vraag impliceert nog geen bevestigend antwoord op de tweede vraag. Kranendonk en Verbruggen stellen vast dat als de CPB-groeiprognoses voor de periode 1971-2003 met de voorlopige jaarcijfers uit de Nationale rekeningen voor dezelfde periode vergeleken zouden worden, de gemiddelde voorspelfout nul zou bedragen. Daarmee wordt de eerste vraag dus met 'ja' beantwoord. Er wordt geconcludeerd dat de bijstelling van de voorlopige cijfers van het CBS (waardoor het CPB dus van 'onjuiste' cijfers is uitgegaan) heeft bijgedragen aan de ramingsfouten van het CPB. Het CPB benadrukt dan ook het belang van verbetering van de methoden om voorlopige cijfers te maken. Het CBS onderschrijft deze aanbeveling, onafhankelijk van de vraag of de laatste conclusie getrokken kan worden.

2.2 Internationaal

Ook internationaal is er steeds meer belangstelling voor bijstellingen van cijfers. Organisaties als Eurostat en OECD publiceren internationale economische groeicijfers en baseren zich daarbij op data van de lidstaten. Om de internationale vergelijkbaarheid te handhaven, is het van groot belang dat men op de hoogte is van het feit dat cijfers soms nog (fors) bijgesteld kunnen worden. Daarnaast is de geschiedenis van de bijstellingen van belang. Dit kan een indicatie zijn voor de betrouwbaarheid van de huidige ramingen.

Begin 2004 maakte de OECD een interne inventarisatie van de grootte van de bijstellingen in de G7-landen. Daarbij werden de BBP-kwartaalramingen van deze landen vergeleken op basis van de cijfers gepubliceerd in de *Main Economic Indicators*. Het gaat hier om bijstellingen van de volumegroei van het BBP tussen de reguliere kwartaalramingen² en de definitieve ramingen. Voor de periode 1996-2000 waren de gemiddelde bijstellingen als volgt:

Tabel 1. Bijstelling volumemutatie BBP t.o.v. reguliere kwartaalraming, 1996-2000

	Gemiddelde bijstelling	Gemiddelde absolute bijstelling
	<i>Procentpunt</i>	
Canada	0,19	0,23
Frankrijk	0,08	0,32
Duitsland	-0,09	0,39
Italië	0,13	0,29
Japan	0,35	0,79
Verenigd Koninkrijk	0,15	0,19
Verenigde Staten	0,04	0,29

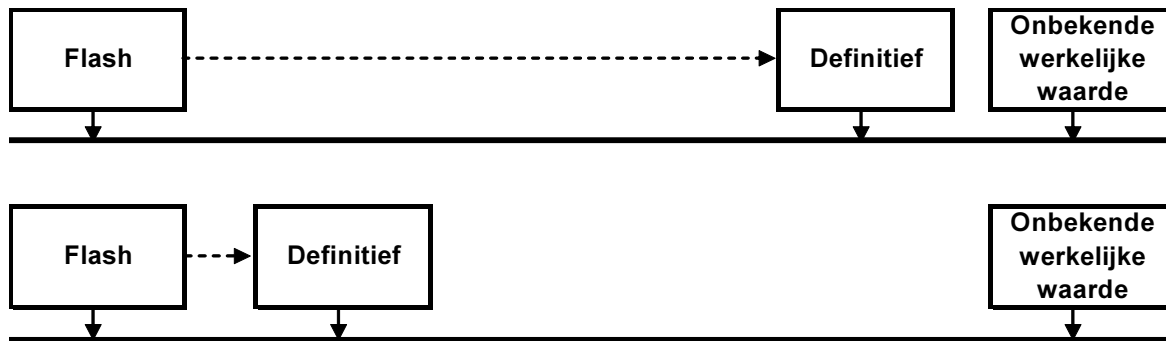
Bron: OECD

Het gaat hier overigens om de kwartaal-op-kwartaal groei. De cijfers zijn daardoor niet te vergelijken met de Nederlandse bijstellingen zoals in dit rapport gepresenteerd. In dit rapport worden namelijk de

² Voor een overzicht van de verschillende ramingen zie paragraaf 3

bijstellingen in de groeicijfers ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder gepresenteerd. Verder zijn de cijfers onderling moeilijk direct vergelijkbaar omdat de reguliere kwartaalraming in het ene land eerder uitkomt dan in het andere land. Wat wel duidelijk wordt is dat ook in de meeste andere landen de definitieve raming voor de BBP-groei hoger ligt dan de kwartaalraming. Hierop is Duitsland de enige uitzondering. Deze lijst mag overigens niet als een soort ranglijst gezien worden. Grote bijstellingen zijn niet synoniem met slechte ramingen en omgekeerd. Van belang is hier het verschil tussen betrouwbaarheid (reliability) en nauwkeurigheid (accuracy). Accuracy heeft betrekking op de mate waarin een raming de (onbekende) werkelijke waarde benadert. Reliability heeft te maken met de verschillen tussen de opeenvolgende ramingen, en dus de bijstellingen. In figuur 2 is een denkbeeldige situatie geschetst waarin de flash- en definitieve ramingen vergeleken worden met de onbekende werkelijkheid. Bij de situaties in figuur 2 is er in het eerste geval bij de definitieve raming sprake van een hoge accuracy en een lage reliability; in het tweede geval is het omgekeerd, waardoor er dus sprake is van een grotere 'betrouwbaarheid'. Bij het lezen van dit rapport is het belangrijk de bijstellingen steeds tegen de achtergrond van deze begrippen te zien.

Figuur 2. Accuracy en reliability

3. Methodiek

In dit rapport staan de bijstellingen van de volumemutaties van het BBP, de finale bestedingen en de toegevoegde waarde van de bedrijfstakken centraal. De kwartaalcijfers betreffen volumemutatie ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaande jaar. In dit rapport gaat het dus niet om volumemutaties ten opzichte van het voorgaande kwartaal (in tegenstelling tot de internationale vergelijking).

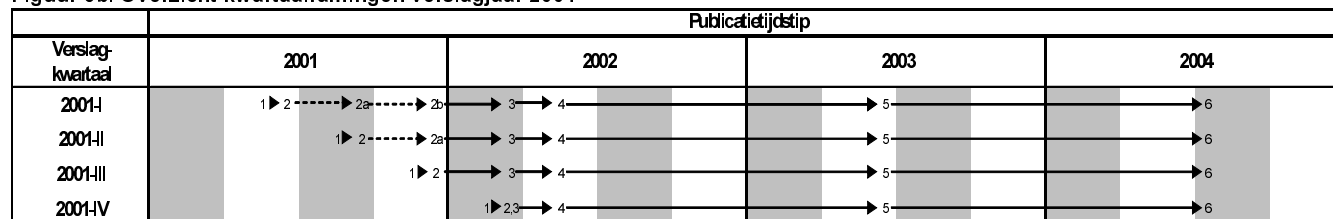
Per onderdeel zijn (waar beschikbaar) de volgende zes ramingen, die dus resulteren in vijf bijstellingen, meegenomen:

Tabel 3a. Overzicht van de ramingen

Afkorting	Raming	Releasetijdstip
Flash (1)	Flash kwartaalraming	t + 45 dagen
RKR (2)	Reguliere kwartaalraming	t + 95 dagen
JRKR (3)	Jaarraming op basis van de reguliere kwartaalraming	95 dagen na 4e kwartaal
VJR (4)	Kwartaalramingen op basis van de voorlopige jaarraming	½ jaar na verslagjaar
NVJR (5)	Kwartaalramingen op basis van de nader voorlopige jaarraming	1½ jaar na verslagjaar
Def (6)	Kwartaalramingen op basis van de definitieve jaarraming	2½ jaar na verslagjaar

De jaarramingen bij de flash en de RKR verdienen enige toelichting. Het jaarcijfer dat in het navolgende bij de flash vermeld staat is het gemiddelde van de kwartaalflashes *op het moment dat deze uitkwamen*. Dit is dus wat anders dan de flash-jaarraming die 45 dagen na het einde van een compleet verslagjaar uitkomt. Hetzelfde geldt voor de RKR; dit zijn de gemiddelde volumemutaties van de vier reguliere kwartalen op het moment dat deze uitkwamen. De flash en RKR zijn op deze manier berekend om de bijstellingen op de flash en de RKR zo zuiver mogelijk in beeld te brengen en alle kwartalen op dezelfde manier te wegen. De gemiddelden van de kwartaalcijfers zijn nooit als jaarcijfer gepubliceerd. Alle andere jaarramingen worden wel gepubliceerd. Figuur 3b brengt de releasetijdstippen van de opeenvolgende ramingen in beeld. De pijlen staan voor de bijstellingen. Ramingen 2a en 2b staan voor tussentijdse bijstellingen van de reguliere kwartaalramingen. Deze tussentijdse bijstellingen zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

Figuur 3b. Overzicht kwartaalramingen verslagjaar 2001

Voor de kwartaalcijfers zijn over het algemeen op één decimaal afgeronde cijfers gebruikt. De jaarcijfers zijn ofwel berekend (flash en RKR) ofwel onafgerond uit de nationale rekeningen-bestanden overgenomen.

Voor het BBP zijn alle ramingen vanaf de flash tot en met de definitieve raming meegenomen. Voor de finale bestedingscategorieën en bedrijfstakken is de flash buiten beschouwing gelaten. Het CBS publiceert bij de flashraming niet over al deze categorieën cijfers. Alle cijfers zijn zonder aanpassingen ten gevolge van een revisie (eens in de 5-10 jaar) en op basis daarvan herberekende tijdreeksen. Een dergelijke revisie

wordt overigens op dit moment uitgevoerd voor het verslagjaar 2001. De resultaten hiervan komen in de loop van de eerste helft van dit jaar beschikbaar.

4. BBP-bijstellingen

Tabel 4a geeft een overzicht van de ramingen van de BBP-volumegroei voor alle kwartalen en voor alle opeenvolgende ramingen van 2001. Over het jaar 2001 is de economische groei tussen de gemiddelde flash kwartaalraming en de definitieve jaarraming met 0,35 procentpunt bijgesteld. Drie van de vier kwartalen zijn ten opzichte van de flash naar boven bijgesteld. Ten opzichte van de reguliere kwartaalraming zijn alle kwartalen naar boven bijgesteld.

Tabel 4a. Gepubliceerde kwartaal- en jaarramingen volumegroei BBP- 2001

	Flash	RKR	JRKR	VJR	NVJR	Def
<i>% volumemutaties t.o.v. dezelfde periode van het voorgaande jaar</i>						
Kwartaal I	2,0	1,6	1,5	1,7	1,6	1,8
Kwartaal II	1,5	1,4	1,6	1,7	1,7	1,9
Kwartaal III	0,4	0,8	1	1,1	1,1	1,3
Kwartaal IV	0,4	0,4	0,4	0,6	0,5	0,7
Jaarcijfer	1,1 *	1,1 *	1,1	1,3	1,2	1,4

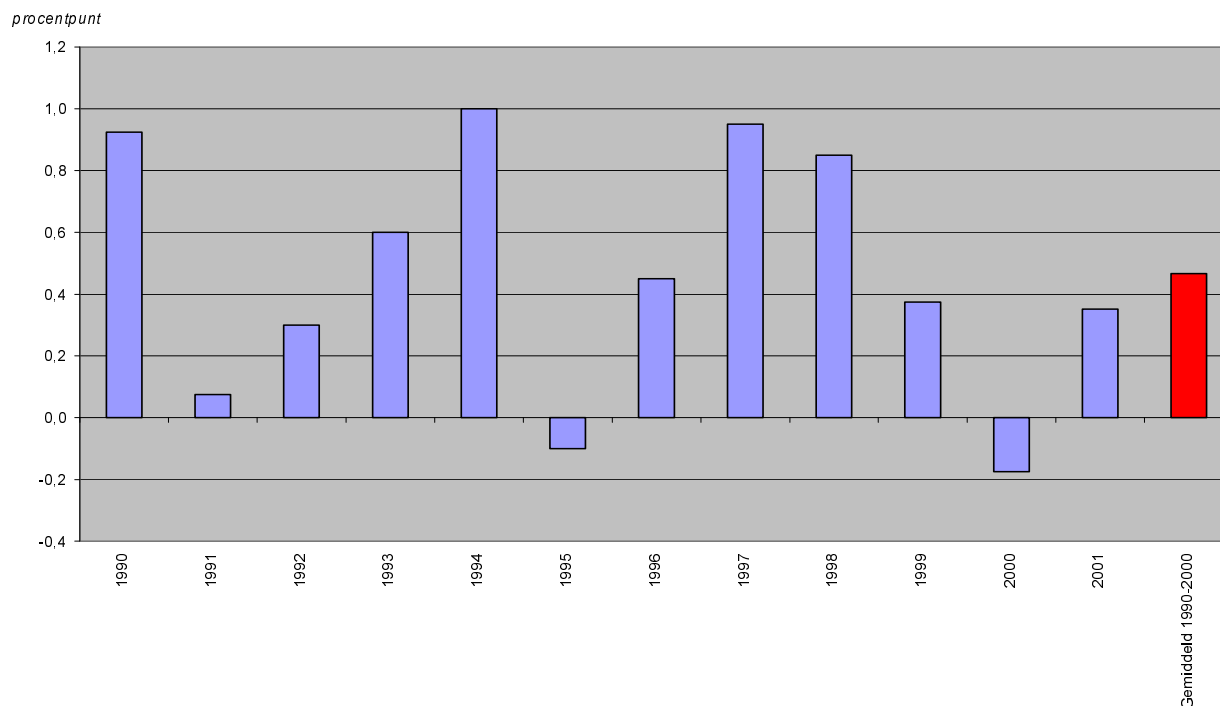
* Gemiddelde van de kwartaalcijfers; niet als jaarcijfer gepubliceerd.

Tabel 4b. Bijstellingen van de volumegroei BBP- 2001

	Flash-RKR	RKR-JRKR	JRKR-VJR	VJR-NVJR	NVJR-Def
<i>procentpunt</i>					
Kwartaal I	-0,4	-0,1	0,2	-0,1	0,2
Kwartaal II	-0,1	0,2	0,1	0,0	0,2
Kwartaal III	0,4	0,2	0,1	0,0	0,2
Kwartaal IV	0,0	0,0	0,2	-0,1	0,2
Jaarcijfer	-	-	0,2	-0,1	0,2

In 2001 bedroeg de totale BBP-bijstelling tussen de flash-raming en de definitieve jaarraming 0,35 procentpunt. Hiermee lag de bijstelling lager dan het gemiddelde van 0,48 procentpunt in de periode 1990-2000. Daar staat tegenover dat dit de elfde keer in 13 jaar is met een opwaartse bijstelling. Alleen in 1995 en 2000 werd de BBP-groei bij de definitieve jaarraming naar beneden bijgesteld ten opzichte van de flash.

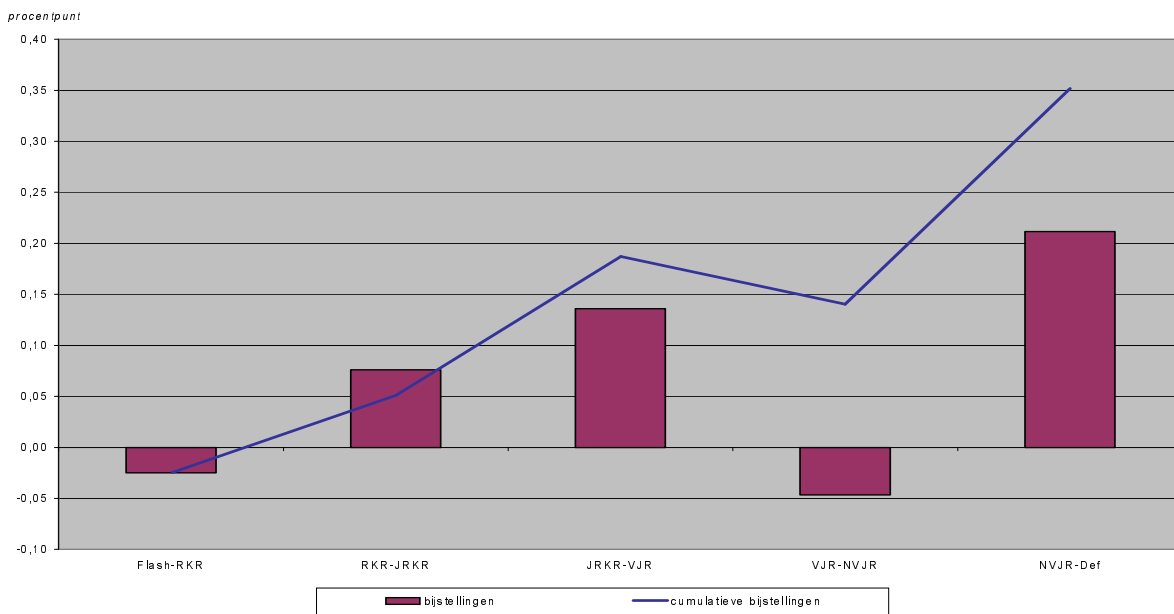
Figuur 5. Bijstellingen volumeramingen BBP-groei (gemiddelde jaarcijfers, flash-Def), 1990-2001

In figuur 6 is te zien hoe de bijstelling van 0,35 procentpunt voor 2001 is opgebouwd naar de verschillende ramingen. Tevens is de cumulatieve bijstelling ten opzichte van de flash weergegeven. De bijstelling tussen het nader voorlopige jaar en het definitieve jaar is veruit het grootst (0,21 procentpunt).

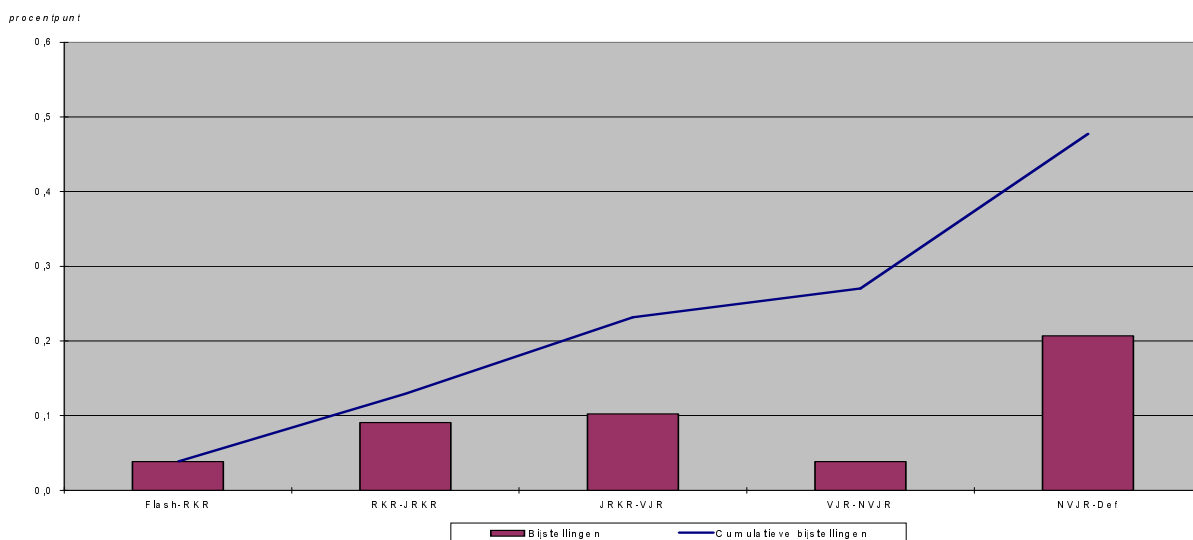
De reguliere kwartaalraming en de nader voorlopige jaarraming gaven voor 2001 een neerwaartse bijstelling.

Figuur 6. Bijstellingen per raming 2001

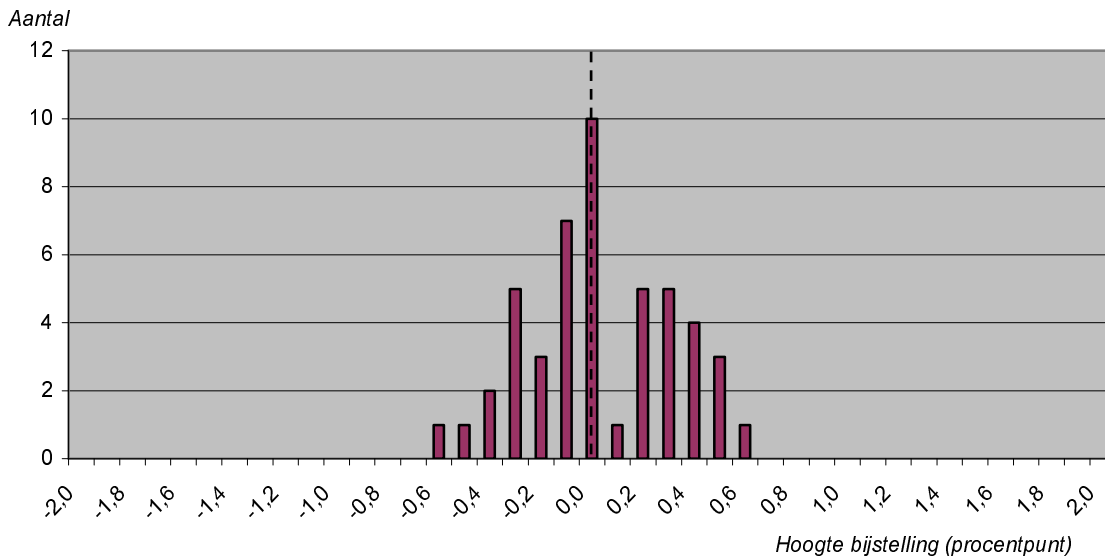
Figuur 7 geeft een overzicht van de gemiddelde BBP-bijstellingen tussen de verschillende ramingen over de periode 1990-2000. Hieruit blijkt dat bij iedere volgende raming de BBP-groei gemiddeld naar boven wordt bijgesteld. Verder valt op dat de bijstelling tussen het nader voorlopige jaar en het definitieve jaar het grootst is (0,21 procentpunt) en de bijstelling flash-RKR en VJR-NVJR het kleinst. Wat dit betreft lijkt het plaatje van 2001 sterk op dat van 1990-2000.

Figuur 7. Bijstellingen per raming 1990-2000

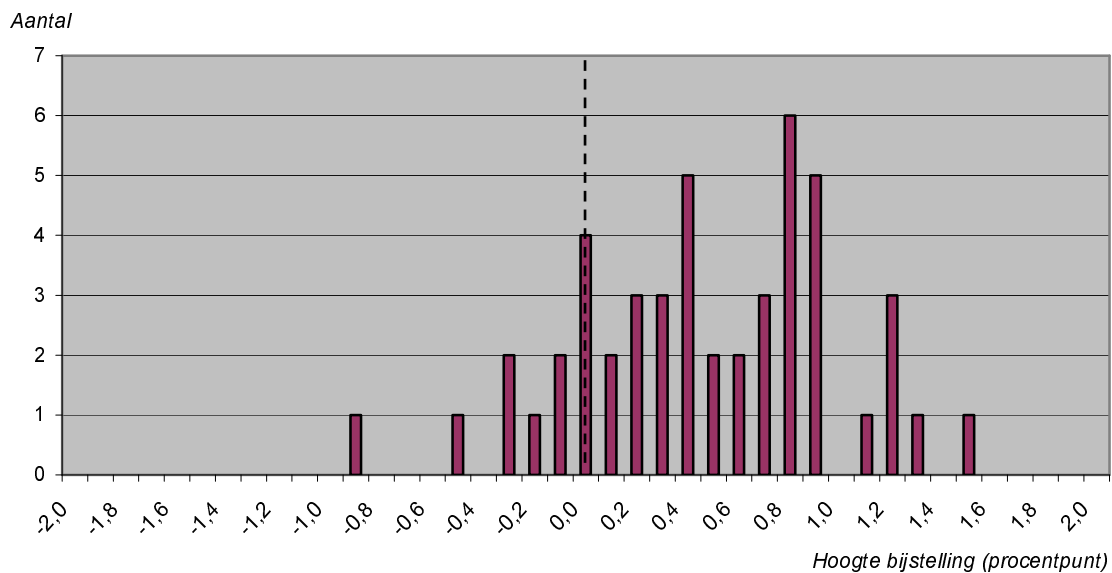

De bijstelling van de kwartaalcijfers tussen flash en RKR bedroeg gemiddeld 0,03 procentpunt. Ook is de spreiding van de bijstellingen betrekkelijk gering. De vergelijking van de flash met het definitief jaar levert een totaal verschillend plaatje op. De gemiddelde bijstelling bedroeg 0,48 procentpunt, de spreiding is veel groter en er zijn incidenteel grote uitschieters.

Figuur 8a. Kwartaalbijstellingen BBP flash-RKR, 1990-2001

Figuur 8b. Kwartaalbijstellingen BBP flash-Def, 1990-2001

Tabel 9 geeft een vergelijking tussen de BBP-bijstellingen per raming (gemiddeld over de kwartalen) in het jaar 2001 enerzijds en gemiddeld over de periode 1990-2000 anderzijds. Voor de meeste ramingen zijn de bijstellingen in 2001 kleiner geweest dan gemiddeld in de jaren ervoor. Dit geldt niet alleen voor de gemiddelde bijstellingen, maar ook voor de gemiddelde absolute bijstellingen. De gemiddelde absolute bijstelling was zelfs de kleinste van de beschouwde periode.

Tabel 9. Gemiddelde bijstellingen per kwartaal per raming

Gemiddelde bijstelling 2001

procentpunt

	RKR	JRKR	VJR	NVJR	Def
Flash	-0,03	0,03	0,07	0,04	0,07
RKR		0,08	0,11	0,06	0,09
JRKR			0,15	0,05	0,10
VJR				-0,05	0,08
NVJR					0,20

Gemiddelde bijstelling 1990-2000

procentpunt

	RKR	JRKR	VJR	NVJR	Def
Flash	0,04	0,06	0,08	0,07	0,10
RKR		0,09	0,10	0,08	0,11
JRKR			0,10	0,07	0,12
VJR				0,04	0,12
NVJR					0,21

Gemiddelde absolute bijstelling 2001

procentpunt

	RKR	JRKR	VJR	NVJR	Def
Flash	0,23	0,18	0,17	0,14	0,15
RKR		0,13	0,14	0,11	0,13
JRKR			0,15	0,10	0,13
VJR				0,05	0,13
NVJR					0,20

Gemiddelde absolute bijstelling 1990-2000

procentpunt

	RKR	JRKR	VJR	NVJR	Def
Flash	0,23	0,18	0,23	0,23	0,23
RKR		0,14	0,23	0,23	0,23
JRKR			0,32	0,27	0,27
VJR				0,22	0,24
NVJR					0,26

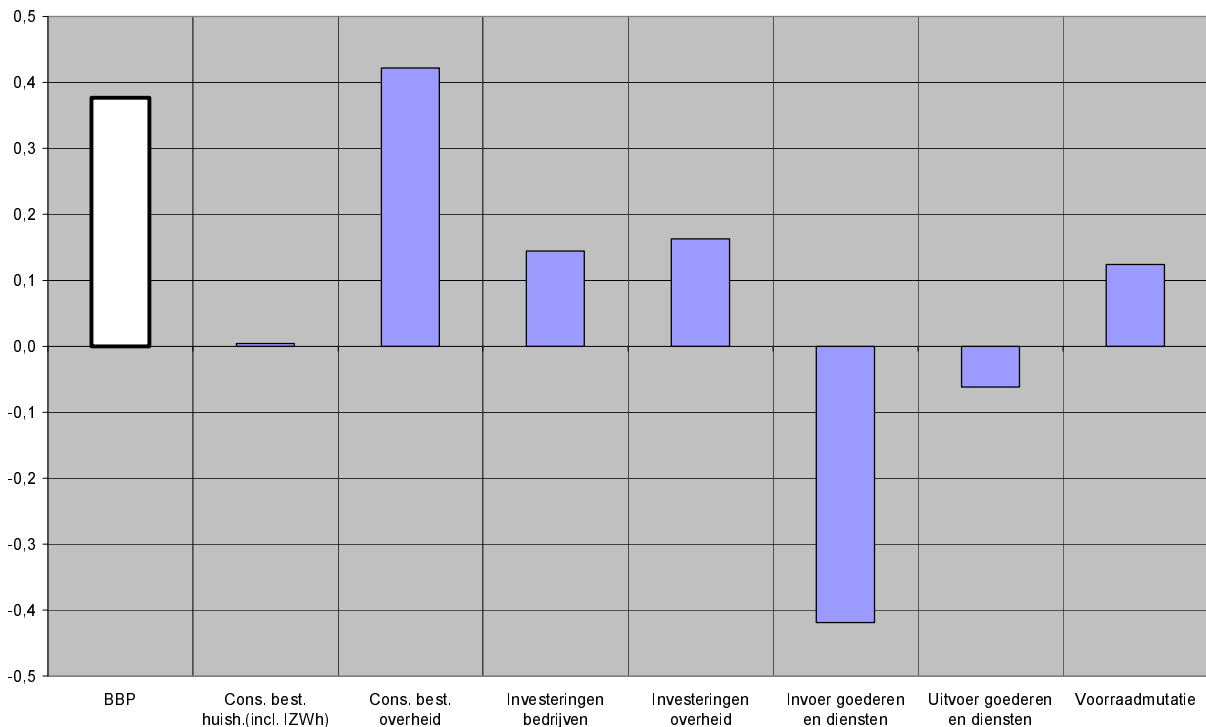
De gemiddelde absolute kwartaalbijstelling tussen de flashraming en de definitieve raming (een gemiddelde van alle tussenliggende absolute kwartaalbijstellingen) bedroeg in 2001 0,15 procentpunt. In 2000 was dit nog 0,23 procentpunt. Concreet betekent dit dat het verschil tussen flash- en definitieve raming in 2001 groter was dan in 2000, maar dat de bijstellingen in de tussentijd gemiddeld kleiner waren.

5. Finale bestedingenmethode

De BBP-bijstelling kan worden verdeeld naar de aandelen van de finale bestedingen in de totale bijstelling. Figuur 10 laat zien hoe groot deze aandelen zijn. Het gaat hierbij overigens om de bijstellingen tussen RKR en definitief jaar (dus niet meer flash en definitief), omdat niet voor alle bestedingscategorieën en bedrijfstakken gegevens beschikbaar zijn voor de flashraming voor alle jaren. De BBP-bijstelling bedraagt dan 0,38 procentpunt. De weging van de bijstelling (om te komen tot aandelen van de finale bestedingen in de BBP-bijstelling) is gedaan aan de hand van de aandelen van de onderscheiden finale bestedingscategorieën in het definitieve jaar.

Figuur 10. Aandeel van de finale bestedingen in de BBP-bijstelling (2001)

procentpunt

Opvallend is dat het aandeel van de consumptieve bestedingen van de overheid groter is dan de totale BBP-bijstelling (+0,42 procentpunt). De opwaartse bijstelling van de invoer van goederen en diensten heeft daarentegen juist geleid tot een neerwaartse bijdrage van 0,42 procentpunt. De bijstelling van de grootste bestedingscategorie, de consumptieve besteding van huishoudens, was marginaal. De voorraadmutaties werden met 0,12 procentpunt van het BBP relatief fors bijgesteld.

Toelichting:

Bij de *overheidsconsumptie* was er een groot verschil tussen de ramingen op kwartaalbasis en de ramingen op jaarbasis. De voornaamste oorzaak is dat er vanaf de voorlopige jaarraming meer en gedetailleerdere bronnen ingezet worden, met name voor het Rijk. Mede daarom wordt er bij de kwartaalramingen een andere ramingsmethode gebruikt dan bij de jaarramingen. Bij de kwartaalramingen zijn alleen loongegevens beschikbaar. Op basis hiervan kan slechts een vrij ruwe indicatie gegeven worden van de ontwikkelingen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of het mogelijk is te komen tot een kwartaalraming die een nauwere samenhang kent met en een betere voorspeller is van de jaarramingen.

Bij de jaarraming is zijn er meer gegevens beschikbaar. Echter ook tussen de drie jaarramingen onderling was het verschil van de consumptie van de overheid groot. Dit heeft deels te maken met nieuwe informatie over het Rijk (zo werden de cijfers voor het Rijk van het jaar 2000 bijgesteld, wat ook doorwerkte in de cijfers voor 2001), maar ook het beschikbaar komen van jaarverslagen voor het overig algemeen bestuur en deels met incidentele aanpassingen.

Bij de buitenlandse handel heeft vooral de volumeraming van de *invoer* enkele forse bijstellingen ondergaan. De ramingen voor de *uitvoer* waren redelijk constant. Bij de buitenlandse handel in goederen hebben bijstellingen onder andere te maken met het beschikbaar komen van nieuwe informatie. Ook wordt bij de jaarcijfers een andere methode gebruikt dan bij de kwartaalcijfers. Jaarramingen worden gebaseerd op niveaucijfers, terwijl op kwartaalbasis slechts gebruik gemaakt kan worden van ontwikkelingen³. Dat er grote verschillen tussen de kwartaal- en jaarramingen zijn, duidt er op beide methoden (nog) niet goed genoeg op elkaar aansluiten. Overigens is bij de flashraming (die hier dus buiten beschouwing is gelaten) voor een kwartaal slechts informatie voorhanden over de eerste twee maanden, zodat de derde maand bijgeschat moet worden. Bij de reguliere kwartaalramingen is er wel broninformatie over de derde maand beschikbaar; daarnaast is er sprake van bijstellingen over de eerste twee maanden, vanwege het beschikbaar komen van meer volledige gegevens. Grote verschillen tussen flash- en reguliere kwartaalramingen nopen tot nader onderzoek naar de ramingsmethoden.

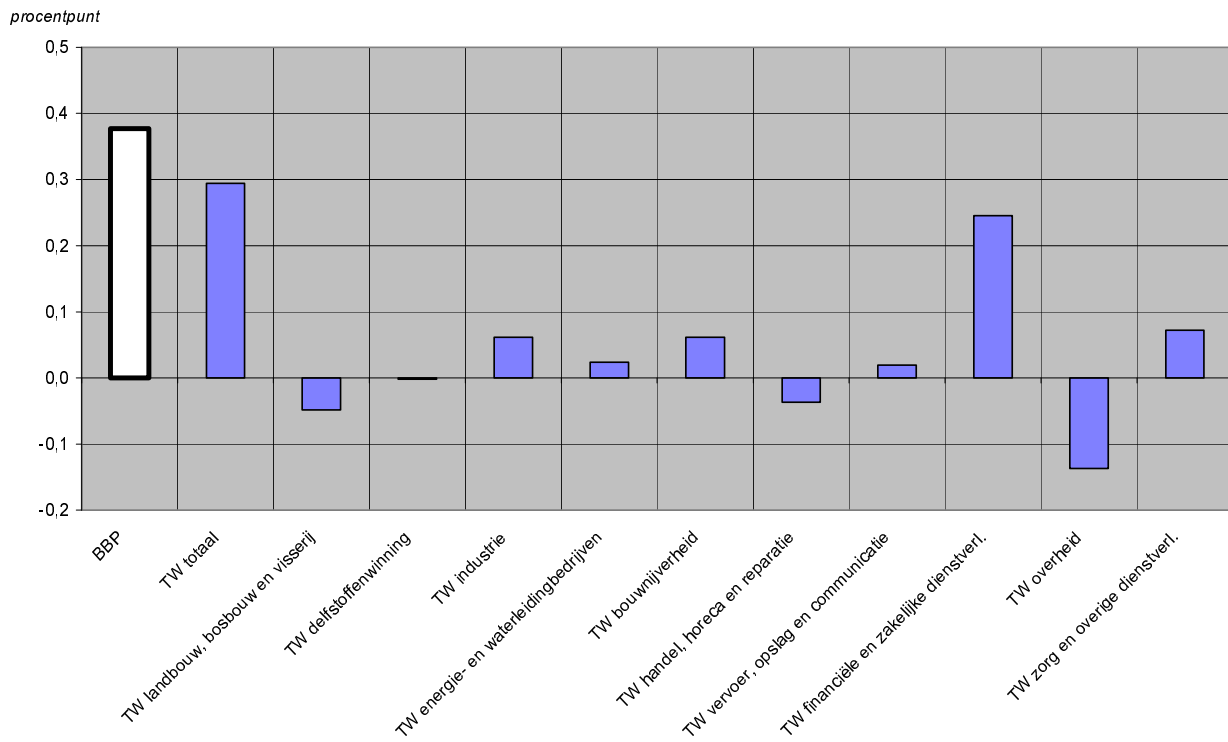
Bij de *investeringen* is iets dergelijks te zien. De grootste verschillen waren te zien bij de overgang tussen jaar- en kwartaalramingen enerzijds en jaarramingen onderling anderzijds. Deze verschillen zaten met name in de cijfers voor de gemeenten. De investeringen in grond-, weg- en waterbouw (GWW) komen vaak laat beschikbaar en tot die tijd wordt een schattingsmethode gebruikt. Er zijn vaak grote verschillen tussen deze schattingen en de eerste cijfers op basis van bronmateriaal. Verder bestaat ook bij de investeringen het verschil tussen de methode op basis van ontwikkelingscijfers en die op basis van niveaucijfers. De grens ligt hier echter tussen het voorlopig jaar en het nader voorlopig jaar. Dit is een van de oorzaken van de grote bijstellingen naar het nader voorlopig jaar. De aandacht zal zich in de toekomst dus moeten richten op ofwel het eerder beschikbaar krijgen van betrouwbare cijfers, ofwel het verbeteren van de ramingsmethoden. Overigens wordt ook hier bij de flashraming een schatting gemaakt voor de derde maand. In 2001 zorgde dit echter niet voor grote bijstellingen.

³ Bij het ramen op basis van niveaucijfers worden volumeontwikkelingen afgeleid uit de niveau's van bepaalde grootheden, terwijl voor deze grootheden zelf een autonome raming wordt gemaakt. Bij ramingen op basis van ontwikkelingen worden de volumemutaties direct geraamd.

6. Productiemethode

Een andere manier om het BBP te berekenen is via de productiemethode. De BBP-bijstelling van 0,38 procentpunt tussen RKR en definitief jaar kan ook verdeeld worden naar aandelen van de bedrijfstakken in de totale bijstelling. De wegingen is hier wederom gedaan aan de hand van de aandelen in het BBP voor het definitieve jaar. De bijstellingen van de bedrijfstakken tellen overigens niet op tot het BBP, omdat daarin het verbruik van toegerekende bankdiensten, het verschil tussen toegerekende en afgedragen BTW en de productgebonden belastingen en subsidies niet zijn meegenomen. Deze onderdelen zijn samen verantwoordelijk voor 0,09 procentpunt van de BBP-bijstelling.

Figuur 11. Aandeel van de toegevoegde waarde van de bedrijfstakken in de BBP-bijstelling (2001)

Het aandeel van de bijstellingen in de toegevoegde waarde per bedrijfstak aan de BBP-bijstelling bedraagt 0,29 procentpunt. Veruit de grootste bijdrage hieraan levert de financiële en zakelijke dienstverlening met 0,25 procentpunt. Ook in 2000 was de relatieve bijstelling in deze bedrijfstak het grootst, zij het toen negatief. De bedrijfstak overheid werd in 2001 fors naar beneden bijgesteld, wat resulteerde in een aandeel van -0,14 procentpunt. Dit is opvallend omdat de overheidsconsumptie juist naar boven was bijgesteld⁴. De voornaamste oorzaken voor dit verschil zitten in nieuw bronmateriaal over het Rijk en aanpassingen op het gebied van de volumemeting in de zorg. De bijdragen van de overige bedrijfstakken waren (absoluut gezien) allemaal kleiner dan 0,1 procentpunt.

⁴ Zowel de totale waarde van de output als het intermediair verbruik van de overheid zijn fors naar boven bijgesteld. Hierdoor werden de consumptieve bestedingen (waar de totale output een groot deel van uitmaakt) ook opgehoogd, terwijl de toegevoegde waarde (= output – intermediair verbruik) in waarde slechts licht naar boven werd bijgesteld en in volume zelfs naar beneden.

Toelichting:

Bij de *financiële en zakelijke dienstverlening* was een groot deel van de bijstelling het gevolg van bijstellingen bij de financiële instellingen, en in het bijzonder de banken en verzekeraars. Bij de eerste ramingen voor banken en verzekeraars zijn er nog slechts weinig directe bronnen beschikbaar. De informatie, die onder andere van De Nederlandsche Bank afkomstig is, is daarnaast grotendeels sterk geconsolideerd, waardoor bepaalde onderverdelingen nog niet te maken zijn. De eerste niet geconsolideerde data voor de ramingen voor 2001 komen pas bij het nader voorlopig jaar beschikbaar. Deze zaken zorgen ervoor dat de toegevoegde waarde ramingen voor banken en verzekeraars (met name tussen de reguliere kwartaalraming en de nader voorlopige jaarraming) sterk fluctueren. Het is dus van groot belang dat in de toekomst de niet geconsolideerde bronnen in een eerder stadium binnengehaald worden of, als dat niet of in beperkte mate mogelijk is, door een andere methodiek schattingen gemaakt worden voor de afzonderlijke posten. Daarbij is nadere verschillenanalyse tussen geconsolideerde en niet geconsolideerde data in het verleden noodzakelijk.

7. Conclusies en vervolgstappen

7.1 Cijfermatige conclusies

- De gemiddelde bijstelling tussen de flashraming van de volumegroei van het BBP bedroeg in 2001 0,35 procentpunt. Daarmee is de bijstelling kleiner dan de gemiddelde BBP-bijstelling over 1990-2000, die op 0,48 procentpunt lag.
- De gemiddelde absolute kwartaalbijstelling per raming bedroeg in 2001 0,15 procentpunt. In 2000 was dit nog 0,23 procentpunt.
- Bij de finale bestedingen waren de grootse bijdragen aan de BBP-bijstelling te zien bij de consumptie van de overheid en de invoer van goederen en diensten. Deze waren beide groter dan de BBP-bijstelling zelf. Vanuit de productiekant was de bijdrage aan de bijstelling het grootst bij de financiële en zakelijke dienstverlening.

7.2 Vervolgstappen

- Er zal een nauwere afstemming tussen jaar- en kwartaalramingen komen, zodat de kans op grote bijstellingen tussen jaar- en kwartaalcijfers kleiner wordt. Hiermee is in de afgelopen jaren al een begin gemaakt, maar de effecten daarvan zijn voor het grootste deel nog niet zichtbaar in het verslagjaar 2001.
- Het CBS doet onderzoek naar snellere beschikbaarheid van bepaalde cijfers. Dit zou er bijvoorbeeld toe kunnen leiden dat ramingen die voorheen pas bij de reguliere ramingen beschikbaar waren, dat nu al bij de flash zijn. Daarbij wordt er naar gestreefd dit te doen met een zo klein mogelijk verlies van betrouwbaarheid. Concrete methoden om tot snellere ramingen te komen zijn: 1) het gebruik van nieuwe methoden voor non-responscorrectie, 2) het focussen op substeekproeven met de grootste bedrijven, 3) gebruik van econometrische methoden om waarnemingen te schatten ('nowcasting'), 4) onderzoek naar vroegere of kortere peilperioden, 5) verbetering van de waarneming.
- Daarnaast worden over enkele jaren de zogenaamde kwartaalsectorrekeningen ingevoerd. Hiervoor is een veelheid van nieuwe bronnen ontwikkeld, hetgeen leidt tot nauwkeuriger ramingen. Ook kan naar verwachting de afstemming tussen jaar en kwartaalcijfers van onder andere de overheid (cijfers over het Rijk zijn dan ook op kwartaalbasis beschikbaar), de investeringen (betere informatie over GWW-investeringen voor de overheid op kwartaalbasis) en de financiële instellingen worden verbeterd.
- In het kader van kwaliteitszorg zal in de nabije toekomst gebruik gemaakt gaan worden van zogenaamde procestabellen. Een procestabel is een instrument in de kwaliteitsbewaking van het statistische proces. Deze tabel geeft een heldere standaardbeschrijving van de aanpassingen tussen de brongegevens en de uiteindelijke ingepaste nationale rekeningen gegevens. Deze tabel zal een structureel onderdeel worden van het verwerkingsproces van de Nationale rekeningen en gaat deel uitmaken van de standaard kwaliteitsrapportages.
- Er is een nieuwe methodiek voor kwartaalramingen bij de overheid ingevoerd. Hierbij wordt meer gebruik gemaakt van interne CBS-gegevens (met name over het Rijk).
- Het CBS doet onderzoek naar de versnelling van het samenstellen van enkele economische kerncijfers, met name de industriële productie. Door verbeterde schattingsmethoden en het vergroten van de enquêterespons (response chasing) bij met name grote bedrijven kunnen de bijstellingen tussen de korte termijn ramingen onderling en tussen de korte en lange termijnramingen naar verwachting worden teruggebracht.
- De hoeveelheid broninformatie voor de buitenlandse handel is inmiddels uitgebreid. Hierdoor komt er frequenter informatie beschikbaar, waardoor de vooral de flashraming verbeterd wordt en de verschillen tussen de ramingen kleiner kunnen worden.

- Er is binnen de sector Nationale rekeningen nader onderzoek verricht naar de noodzaak van korte termijn gegevens over de detail- en groothandel om de ramingen te verbeteren. Het overgrote deel van de bijstelling van de toegevoegde waarde van de detail- en groothandel is een gevolg van bijstellingen van handelsmarges en daarom is het van belang sneller gegevens hierover te krijgen. Nader onderzoek naar de mogelijkheden hiertoe is vereist.
- Er is onderzoek gedaan naar de relatie tussen de hoogte van de bijstellingen en de hoogte van de economische groei. Er is geen verband gevonden. Met uitzondering van de bedrijfstak zorg en overige dienstverlening is er ook geen correlatie waargenomen tussen de groei van de toegevoegde waarde en de bijstelling van de toegevoegde waarde voor afzonderlijke bedrijfstakken.